

6 České středoškolské učebnice deskriptivní geometrie

Kdy byla vydána první česká středoškolská učebnice pro střední školy? Jaké problémy s tím mohly být spojeny?

Jak se v 19. století značila základnice? Co je to „půdice“?

Středoškolské učebnice DG

- pro reálky, po roce 1908 i pro reálná gymnázia

První česká učebnice deskriptivní geometrie

Ryšavý D.: *Zobrazující měřictví pro vyšší reálné školy, I., II. díl* (Praha, 1862, 1863)

- vyšla jen rok po zahájení české výuky deskriptivní geometrie
- terminologické problémy a nepřesnosti – výpomoc francouzskými a německými termíny, chyby v obrázcích
- **obsah 1. dílu** (pro 4. třídu): *zadání a vzájemné polohy přímek a rovin; zavedení pravouhlého promítání na dvě (tři) průmětny, pravidla promítání; úlohy o bodech, přímkách a rovinách; odchylky přímek a rovin; otáčení prostoru a konstrukce průmětů kružnice; úlohy o trojhranu; průměty, řezy a průniky hranatých těles*
- **obsah 2. dílu** (pro 5. a 6. třídu): *křivky a jejich křivost (včetně kuželoseček, cykloid); křivé plochy (válcové, kuželové, kulové) a řezy; šroubovice; osvětlení (stupňování světla); přímkové („pravidlkové“) plochy zborcené a rozvinutelné; základy perspektivy*

Učebnice Č. Jarolímků

Jarolímek Č.: *Deskriptivní geometrie pro vyšší školy reálné, 1., 2., 3. díl* (Praha, 1875, 1876, 1877)

- pro sedmileté reálky
- terminologický slovníček (Čj – Nj – Fj)
- praktické rozdělení obsahu:
 - *pravidla promítání; bod; přímka; rovina; mnohoúhelníky* (1. díl, 5. třída)
 - *mnohostěny; křivky a křivé plochy* (2. díl, 6. třída)
 - *aplikace; osvětlení; středové promítání a perspektiva* (3. díl, 7. třída)
- další vydání (zkráceno, všechny díly v jednom svazku): 1887, 1893, 1900, 1905
- vydán bulharský překlad (Plovdiv, 1895)
- navíc sbírka úloh – cca 1 000 příkladů (1873, 1880, 1904)

Další středoškolské učebnice

- vychází v souladu se změnami osnov

Šanda F.: *Deskriptivní geometrie pro vyšší třídy škol reálných* (Praha, 1877)

- učebnice se nerozšířila (stejně problémy jako u Ryšavého: terminologie, těžkopádný výklad, nedostatečná zobecnění)

Klír K.: *DG pro vyšší třídy reálných škol* (Praha, 1906)

- další vydání (1910, 1925) přepracoval **B. Matas**
- spolu s **K. Rašínem** verze pro reálná gymnázia (1911, 1927/28)

Pithardt J., Seifert L.: *Základy DG, I.–IV. díl* (Praha, 1910–1911)

- další vydání (až do 30. let), úprava pro reálná gymnázia (1911–1933)

Klíma J., Ingriš V.: *DG pro V. (VI. a VII.) třídu reálék* (Praha, 1934)

- další vydání za války, úprava pro reálná gymnázia (1935)

Pomocná/doplňková literatura

Sbírky úloh:

- Jarolímek (1873, 1880, 1904)
- Kálal (1912) – pro R i RG, doplněk k učebnicím PS
- opakování k maturitě – Klír (1906), Vybulka (1928), Tomší (1927, 1930)
- Starosta (1930, 2 díly)

Ostatní: práce o axonometrii, anaglyfy

Uveďte první českou učebnici deskriptivní geometrie pro střední školy. Kdo byl autorem? Kdy vyšla? S jakými problémy se autor musel vyrovnat a jak se mu to povedlo?

Jaký byl význam učebnic Č. Jarolímka. Co o nich víte?

Charakterizujte vývoj učebnic deskriptivní geometrie v první polovině 20. století. Uveďte příklady.